

Analyse

Sikkerhed, fred og våbenproduktion i EU

RIKO | PUBLIKATION nr. 04 / 2025

af Eva Flyvholm

En del af serien 'Fred Under Formandskabet'.
Med støtte fra Europeanævnets

Version 1.0 - November 2025

Om denne publikation

Sikkerhed er den absolutte hovedprioritet for Danmarks EU-formandskab. Fokus er på, at opbygge den europæiske våbenindustri, yde støtte til Ukraine og opruste landenes forsvar. Ved lanceringstalen sagde Statsminister Mette Frederiksen *“Europe is no longer at peacetime, and therefore we must re-arm ourselves.”*

Det er et klart billede på, den historisk store militære oprustning, som er i gang i EU. Denne analyse fra RIKO undersøger bl.a. hvem der bestemmer EU's sikkerhedspolitik, hvor meget indflydelse den europæisk våbenindustri har, og om der er en fredslobby i Bruxelles?

Vi bringer et ekspertinterview om lobbyisme, og leverer tre anbefalinger til, hvordan Danmarks EU-formandskab kan understøtte fred og sikkerhed.

God læselyst!

RIKO's Bestyrelse, November 2025

RIKO

Dronningensgade 14
1420 Kbh K

E: riko@riko.nu

T: +45 2386 3363

Sikkerhed, fred og våbenproduktion i EU

En analyse fra RIKO under Danmarks EU-formandskab

Sikkerhed i højsædet under EU-formandskabet

Hvert medlemsland fører sin egen udenrigs- og sikkerhedspolitik, men EU-landene har forpligtet sig til en fælles europæisk politik (FUSP Fælles Udenrigs- og Sikkerhedspolitik). Formålet er ifølge EU selv at sikre medlemslandenes sikkerhed og interesser, skabe fred og stabilitet i verden og forebygge konflikter og kriser. Allerede inden Ukraine krigen var der stort fokus på europæisk våbenproduktion, og nu går det meget stærkt som følge af øgede indkøb, eksport og investeringer.

At Danmark har formandskabet, betyder ikke, at vi styrer hele EU, men at vi leder de møder og forhandlinger, der foregår i Ministerrådet, hvor regeringerne mødes. Danmark skal med formandskabet sikre et godt samarbejde mellem medlemslandene og koordinere med EU-parlamentet. Det er altså en position, hvor man har mulighed for at tage initiativer og forme de aktuelle dagsordner.

Siden Ruslands invasion af Ukraine i februar 2022 har sikkerhedspolitikken fyldt meget i EU. Der er især fokus på at opbygge landenes forsvar og udbygge den europæiske våbenproduktion. Denne udvikling begyndte allerede i 2016 med vedtagelsen af EU's Globale Strategi, og med oprettelsen af EU's Forsvarsfond i 2017, der har til formål at støtte udvikling og forskning i våbenindustrien. Med fonden blev der afsat 8 mia. euro på budgettet fra 2021-2027. Hertil kommer EU's militære operationer, som finansieres via Den Europæiske Fredsfacilitet; udgør pt ca. 17. milliarder euro. Begge puljer opsuppleres løbende, og øges yderligere med næste budget. Der er meget vægt på militær sikkerhed, mens der ikke oprustes tilsvarende på diplomati og fredsforskning.

De danske prioriteter og opgaver

Det danske formandskab har flere centrale prioriteter

indenfor sikkerhed bl.a.:

- At EU skal styrke sin rolle som geopolitisk aktør og kunne forsvare sig selv i 2030
- At EU skal øge oprustning og støtte til den europæiske forsvarsindustri.
- At EU skal støtte Ukraine økonomisk, militært og politisk.
- At arbejde for en EU-udvidelse med blandt andet Ukraine
- At begrænse flygtninge og migranter ved EU's ydre grænser.

I programmet for formandskabet fremgår det desuden, at demokrati, retsstatsprincippet og respekt for menneskerettighederne udgør et bærende fundament for EU. Men det er mere uklart hvordan det konkret skal efterleves og hvor det ses i konkrete politikker og initiativer.

Da EU's Forsvarsministre mødtes i København var det især støtte til Ukraine og våbenproduktion der fyldte dagsordenen. Den danske forsvarsminister, Troels Lund Poulsen, brugte anledningen til at efterlyse flere penge og fremhæve den danske model med at investere direkte i Ukraines egen våbenproduktion. Og lancerede, at ukrainske våbenproducenter kan åbne fabrikker og samarbejde i Danmark og i andre EU-lande. Dette tiltag er italesat som mulighed for jobskabelse i Danmark og EU, og taler ind i det store spørgsmål om finansiering og kommende EU-budgetter. Helt overordnet kan det siges, at de nordeuropæiske og baltiske lande er villige til at bruge flere penge på våben og Ukraine, mens de sydeuropæiske lande kæmper med pressede økonomier og ikke ønsker så store forsvarsbudgetter. Det er en diskussion, som vil fylde meget i de kommende år, hvor der skal forhandles nyt EU-budget for 2028-2034. Det danske formandskab har indledt forhandlingerne om budgettet, men kommer ikke til at færdiggøre de reelle forhandlinger.

Andre aktører – industrien og organisationer

Våbenindustrien har stor politisk indflydelse både nationalt og i EU. Det sker gennem tætte forbindelser til politikere, regeringer og via lobbyister – ofte kommunikationsfolk eller tidligere embedsmænd. Dansk Industri har eksempelvis rejst en række ønsker til EU-formandskabet, herunder såkaldt regelforenkling for våbenindustrien. Modsat er der ikke en fredslobby, men forskellige aktører, NGO'er, tænketanke og menneskerettighedsorganisationer, der forsøger at påvirke gennem analyser, og indsatser. NGO'er som Amnesty og Oxfam sætter fokus på menneskerettigheder både på dansk og europæisk plan. Det svenske fredsforskningsinstitut SIPRI laver de mest dækkende analyser af våbenindustrien og oprustning.

Anbefalinger fra RIKO til EU-formandskabet

Fundamentet for fred er retfærdighed, frihed, demokrati og respekt for international lov. Det bør Danmark prioritere i alle aspekter af sit EU-formandskab, her er tre konkrete bud:

1. Våbenproduktion uden krigsforbrydelser:

Danmark bør sikre overholdelse af international lov og menneskerettigheder i forbindelse med våbenproduktion, handel og eksport. Både ved at værne om EU-reglerne og sikre bedre håndhævelse, i stedet for at afregulere. Og ved at sætte et godt eksempel som formandsland og stoppe våbeneksport til bl.a. Israel. At håndhæve international lov er et bidrag til fred og stabilitet som ikke må tilsidesættes, heller ikke i våbenhandel.

2. Mere fredsforskning og civilsamfund:

Danmark bør sikre overholdelse af international lov og menneskerettigheder i forbindelse med våbenproduktion, handel og eksport. Både ved at værne om EU-reglerne og sikre bedre håndhævelse, i stedet for at afregulere. Og ved at sætte et godt eksempel som formandsland og stoppe våbeneksport til bl.a. Israel. At håndhæve international lov er et bidrag til fred og stabilitet som ikke må tilsidesættes, heller ikke i våbenhandel.

3. Begræns unødigt oprustning og husk klima og velfærd :

Støtten til Ukraine er ledsaget af en stor generel oprustning både i EU og i medlemslandene. Oprustning kan medføre ustabilitet og risiko for at konflikter eskalere, og det er problematisk at sikkerhed kun ses som militær sikkerhed. Omkostningerne til flere våben, kan fortrænge vigtige økonomiske ressourcer til fx klima og velfærd. Vi opfordrer det danske EU-formandskab til at have denne balance i skarp betragtning, fordi en lang række af verdens krige og konflikter udspringer af klimaforandringer, social usikkerhed og nød.

Våbenindustriens lobbyisme: Ekspert-interview med Kenneth Haar

- Ekspert i lobbyisme hos Corporate Europe Observatory

Hvordan har våbenindustriens lobbyisme udviklet sig i EU?

"De har travlt med, at få det maksimale ud af alle de penge, som nu er ved at blive stillet til rådighed. Og det får våbenindustrien en meget fremtrædende rolle i. De har altid været supergodt politisk forbundet, og nu har de kronede dage, fordi de ting, de har argumenteret for i lang tid, er ved at blive realiseret. Jeg vil ikke turde sætte tal på i dag, fordi der kommer nye programmer hele tiden."

Kenneth forklarer, at Ukraine-krigen har betydet travlhed for våbenindustrien, men at udviklingen startede tilbage i 2016 med Brexit. Da briterne forlod EU, åbnede det op for, at EU, især efter fransk ønske, fik en mere aktiv militær rolle og en selvstændig sikkerhedspolitik. Investeringer i våbenudvikling er steget meget siden da. Især har oprettelsen af den europæiske forsvarsfond betydet, at man gik fra næsten ingenting til 8 mia. euro.

Hvordan fungerer lobbyarbejdet?

"Der er nogle industrier og sektorer, som møder et vist modspil, når de skal engagere sig i EU-politikudvikling. Tobaksindustrien, for eksempel. Det er heller ikke altid, at de store tech-virksomheder får det, som de vil. Og så er der den type sektorer, som beslutningstagerne betragter som de naturlige eksperter, som det ikke er kontroversielt at bruge som rådgivere. Og den kategori hører våbenindustrien helt klart til. Især for tiden."

Han nævner som aktuelt eksempel, at EU-kommissionen i foråret 2025 afholdt en stor høring om forenkling af reglerne for våbenproduktion, hvor man udelukkende var interesseret i at tale med våbenindustrien. Ingen andre organisationer blev inviteret. På EU-kommissionens høring blev man fx også enige om at undtage industrien fra en række miljøkrav. Jagten på global konkurrenceevne kan også gå ud over reglerne for våbeneksport. For selvom der står, at man ikke må eksportere til undertrykkende regimer, så bliver det ofte ikke håndhævet, og menneskerettighederne krænkes. Det er også forventeligt, at der vil blive slækket på reglerne for eksport af våben.

Hvem er de store spillere?

I EU er våbenindustrien organiseret i våbenindustriens hovedorganisation ASD (Aerospace and Defence Industries Association of Europe), som bringer industriens ønsker og dagsordner frem i EU-kommissionen. De enkelte landes regeringer løfter også interesserne ind på bordet.

"Det er især de store våbenproducerende lande som Frankrig, Tyskland, Italien, Storbritannien og Spanien, der har de største producenter, som svinger taktstokken. Firmaerne er fx Leonardo, Airbus, Rheinmetall og Saab. Jo større industrierne er, desto større vægt har du i Bruxelles."

I den sammenhæng er Danmark en lille spiller, og den danske våbenindustri en lille opkomling, som dog tydeligvis har store ambitioner. Og det har den danske regering også på deres vegne. Der kan jeg være bange for, at regeringen ser det som det nye vækstmirakel: At Danmark skal til at være våbenproducent på en helt anden skala. Det får også nogle politiske konsekvenser."

Er der en fredslobby i Bruxelles?

"Der findes ikke nogen fredslobby i EU. Det gør der ikke. Den dagsorden, som kører omkring våbenindustrien, har ikke nogen modspiller af vægt for tiden. Mange organisationer er også lidt sky, fordi våbenproduktion ses i et andet lys med Ukraine, og der er politiske strømninger, som er hurtige til at slå ned på kritikere."

Det Europæiske Netværk mod Våbenhandel, ENAAT, laver jævnligt gode analyser. Der er ved at komme lidt opblødning i at kunne lave sanktioner mod Israel som konsekvens af befolkningernes pres. Men generelt bliver NGO'ernes stemmer ikke hørt i EU's beslutningsprocesser om våben og sikkerhed. Og i øjeblikket sker der en hel del, som svækker NGOernes handlerum i Bruxelles, forklarer Kenneth.

"Der er meget lidt modvægt til den officielle nødvendighedsdagsorden, og sammenfiltreringen mellem våbenindustri og beslutningstagere er grotesk. På et eller andet tidspunkt må der næsten ske noget" siger han og tilføjer at sydeuropæiske lande som Italien er mere skeptiske overfor store militærbudgetter, bl.a. på grund af økonomien og sociale spændinger.

Kildeangivelse

- TV 2 Nyheder. (2025, 3. juli). Danmark overtager formandskabet for EU [liveblog]. Hentet 18. november 2025 fra <https://nyheder.tv2.dk/live/politik/2025-07-03-danmark-overtager-formandskabet-for-eu>
- Folketingets EU-Oplysning. (u.å.). Udenrigs- og sikkerhedspolitik. Hentet 18. november 2025 fra <https://www.eu.dk/da/politikker/oevrige-politikker/udenrigs-og-sikkerhedspolitik>
- Den Europæiske Union. (u.å.). Fælles udenrigs- og sikkerhedspolitik (FUSP). EUR-Lex – EU’s lovgivningsportal. Hentet 18. november 2025 fra https://eur-lex.europa.eu/summary/glossary/foreign_security_policy.html?locale=da
- Rådet for Den Europæiske Union. (2025). Programme of the Danish Presidency of the Council of the European Union 2025: A strong Europe in a changing world [Program for det danske EU-formandskab 2025]. Danish Presidency of the Council of the EU 2025. Hentet 18. november 2025 fra <https://danish-presidency.consilium.europa.eu/en/programme-for-the-danish-eu-presidency/programme-of-the-danish-eu-presidency/>
- (Alternativt kan du henvise til Folketingets version som supplement: “Program for det danske EU-formandskab 2. halvår 2025”, EEU Alm.del – bilag 557).
- Stockholm International Peace Research Institute. (u.å.). SIPRI – Stockholm International Peace Research Institute. Hentet 18. november 2025 fra <https://www.sipri.org/>
- Corporate Europe Observatory. (u.å.). Corporate Europe Observatory. Hentet 18. november 2025 fra <https://corporateeurope.org/en>

Forfatter: Eva Flyvholm

Design and layout: Slipström (www.slipstrom.com)

Redigering: Kristian Svendsen & Julie Nørgaard

Om forfatteren

Eva Flyvholm er selvstændig konsulent og har udarbejdet analysen for RIKO i forbindelse med Danmarks EU-formandskab. Hun er tidligere medlem af Folketinget og har arbejdet med udenrigs- og sikkerhedspolitik i mange år. Kandidat i offentlig administration og Internationale Udviklingsstudier.

Om eksperten

Kenneth Haar er ekspert i lobbyisme og demokrati, og arbejder for den Bruxellesbaserede NGO Corporate Europe og forfatter til utallige publikationer om EU.

Med støtte fra

Publikationen er udarbejdet med støtte fra Europeanævnets. Ansvar for indholdet påhviler alene forfatteren og afspejler ikke nødvendigvis Europeanævnets synspunkter.

Om Analysen

Analysen er udarbejdet i perioden august-November 2025 og afspejler derfor især den politiske situation og udvikling i dette tidsrum.

Publikationen er den sidste af i alt fire udgivelser fra RIKO med støtte fra Europeanævnets, der sætter fokus på aktuelle spørgsmål om EU og det danske formandskab:

1. EU og den russiske informationskrig
2. EU som aktør i Arktis
3. EU og Israel
4. EU's sikkerhedspolitik

Om RIKO

Rådet for International Konfliktløsning (RIKO) er en udenrigspolitisk tænketank som arbejder med internationale konflikter og deres forebyggelse, løsning og fredsopbygning.

Vores vision er en verden med bæredygtig fred, hvor internationale konflikter forebygges og løses uden vold.

Vi omsætter anerkendt dansk og international forskning til handlingsorienterede analyser, udvikler engagerende oplysningsmateriale målrettet den danske offentlighed og tilbyder konstruktiv rådgivning til danske beslutningstagere i aktuelle udenrigs- og sikkerhedspolitiske spørgsmål.

RIKO er medlem af det danske Netværk for Konflikt-forebyggelse og Fredsopbygning/Network for Conflict Prevention and Peacebuilding (CPPB) samt medlem af det internationale netværk Civilsamfundsplatformen for Fredsopbygning og Statsopbygning/Civil Society Platform for Peacebuilding and Statebuilding (CSSPS).

Læs mere på www.RIKO.nu

Forsideillustrationen er genereret ved hjælp af kunstig intelligens (AI). Billedet er skabt til visuelt at understøtte analysens tema og gengiver ikke faktiske personer eller hændelser.

RIKO

Dronningensgade 14
1420 Kbh K

E: riko@riko.nu

T: +45 2386 3363

www.RIKO.nu